

ARAŞTIRMA MAKALE

Yaşlı Bakım ve Paramedik Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına Yönelik Tutumları

Serap GÜNGÖR^{1*} & Nuran Gül BORAZAN^{**}

*Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi/Kahramanmaraş Sağlık Hizmetleri MYO, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, İlk ve Acil Yardım Programı, Kahramanmaraş / Türkiye

** Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi/Kahramanmaraş Sağlık Hizmetleri MYO, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, Yaşlı Bakımı Programı, Kahramanmaraş / Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-0854-6350 ORCID ID: 0000-0001-8181-0598

ÖZET

Bu araştırmanın amacı yaşlı bakımı ve ilk ve acil yardım (paramedik) öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarının belirlenmesidir. Bir devlet üniversitesine bağlı Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu (SHMYO)'nda 2020-2021 eğitim öğretim yılında öğrenim gören yaşlı bakımı ve paramedik programına kayıtlı ve araştırmaya katılmayı kabul eden 291 öğrenciyle tanımlayıcı tipte bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veriler "Öğrenci Bilgi Formu" ve "Pozitif ve Negatif Yaşlı Ayrımcılığı Ölçeği" ile toplanmıştır. Veriler SPSS 21.0 programı ile analiz edilmiştir. Araştırmaya 291 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin %70.8'i kadın, %29.2'si erkek, yaş ortalaması 20.5 ± 2.86 yıldır. Öğrencilerin %75.3'ü yaşlı bakımı programına, %24.7'si paramedik programına kayıtlıdır. Öğrencilerin yaşlı/yaşlılar ile yaşamaya yönelik deneyim ve görüşlerine baktığımızda %59.1'i 65 yaş ve üzeri yaşlı birey/bireyler ile aynı evde yaşamaktadır ve bu yaşlı bireylerinde %28.2'sini büyükanne-büyükbaba oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan öğrencilerin Pozitif Yaşlı Ayrımcılığı toplam puan ortalaması 50.12 ± 7.04 , Negatif Yaşlı Ayrımcılığı toplam puan ortalaması 40.19 ± 16.16 olarak bulunmuştur. Öğrencilerin okudukları bölüm ile Pozitif ve Negatif Yaşlı Ayrımcılığı toplam puanı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0.05$). Sonuç olarak çalışmaya katılan yaşlı bakımı ve paramedik öğrencilerinin yaşlılara karşı pozitif tutumlarının yüksek, negatif tutumlarının ise düşük olduğu gözlemlenmiştir.

MAKALE GEÇMİŞİ

Geliş 06 Aralık 2020
Kabul 07 Haziran 2021

ANAHTAR KELİMELER

Öğrenci, paramedik, sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu, yaşlı ayrımcılığı, yaşlı bakımı

The attitudes of elderly care and paramedic students toward ageism

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the attitudes of elderly care and first and emergency aid (paramedic) students toward ageism. A descriptive study was conducted with 291 students enrolled in the elderly care and paramedic program in the Health Services Vocational School (HSVS) of a state university in the 2020-2021 academic year. The data in the study were collected using the "Student Information Form" and "Positive and Negative Elderly Discrimination Scale (PNAS)". Data were analyzed with SPSS 21.0 program. Of the 291 students participating in the study, 70.8% are female, 29.2% are male, the mean age is 20.5 ± 2.86 , 75.3% are enrolled elderly care, 24.7% are enrolled paramedic, 59.1% of them live in the same house with the elderly, 28.2% are grandparents. The mean of the positive elderly discrimination total score of the students participating in the study was found to be 50.12 ± 7.04 , whereas the negative elderly discrimination total score mean was found to be 40.19 ± 16.16 . There was no significant difference between the departments they studied and the total score of Positive and Negative Elderly Discrimination ($p > 0.05$). As a result, the elderly care and paramedic students participating in the study have a high positive attitude toward the elderly and it was observed that their negative attitude was low.

ARTICLE HISTORY

Received 06 Dec. 2020
Accepted 07 June 2021

KEYWORDS

Student, paramedic, vocational school of health services, elder discrimination, elderly care

¹ Sorumlu Yazar: serap_32_06@hotmail.com

Makalenin Kaynak Olarak Gösterimi: Güngör, S., & Borazan, N. G. (2021). Yaşlı bakım ve paramedik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumları. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD) / Elderly Issues Research Journal (EIRJ)*, 14(1), 19-26. doi:10.46414/yasad.821579

1.GİRİŞ

Tıbbi teknolojinin küresel gelişimi nedeniyle ortalama yaşam süresi uzamakta ve yaşlı nüfus giderek artmaktadır (Jang, Oh & Kim, 2019). Türkiye’de yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı 2019 yılında % 9,1’dir (TÜİK, 2020). Yapılan nüfus tahminleri de yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oran artışının devam edeceğini, 2023 yılında % 10,2, 2030 yılında % 12,9, 2040 yılında %16,3, 2060 yılında % 22,6 ve 2080 yılında %25,6 olacağını belirtmektedir (T. C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021).

Yaş ilerledikçe sağlık sorunlarının ve kronik hastalıkların ortaya çıkması olasılığı artmaktadır dolayısı ile sosyal bakım sistemleri ve bakıma yönelik talep artmaktadır (Lovell, 2006; Zhang, Liu, Zhang, Meng & Liu, 2016). Yaşlı, kronik hastalık tanısı aldığı ve özel bakım ihtiyacı olduğunda ailenin finansal kaynaklarının kullanılmasına sebep olmaktadır. Hastaneye yatırılan yaşlılar aileleri ve çocukları için yük, tehdit olarak algılanmakta ve bunun sonucunda yaşlı ayrımcılığı da ortaya çıkmaktadır (Melia & Choowattanapakorn, 2016; Mohammadi, Esmaeili & Fani, 2019).

Yaşlı ayrımcılığı, yaşlı bireye yaşından kaynaklı pozitif veya negatif tavır, tutum ve önyargıları kapsayan, sosyal ve toplumsal bir sorun olarak değerlendirilmektedir (Dalcalı & Özyürek, 2019; Köse, Ayhan, Taştan, İyigün, Hatipoğlu & Açık, 2015). 1969’da Amerikalı psikiyatrist Robert N. Butler yaşlı ayrımcılığını; yaşlı insanlara yönelik, ırk ayrımcılığı ve cinsiyet ayrımcılığı gibi eyleme dönüşebilen sosyal reform içeren bir terim olarak tanımlamaktadır (Wilson, Nam, Mörphy, Victorino, Gondin & Lowe, 2017). Palmore ise, yaşlı ayrımcılığını; “ileri yaşlardaki bireylerle yönelik ön yargı ve olumsuz özelliklerin bu bireylerle ilişkilendirilmesi” olarak tanımlamaktadır (Palmore, 2003). Yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlar eğitim seviyesi, eğitim alanı grubu ve eğitim alanının yaşlılıkla ilgili olma durumu, ekonomik şartlar, aile yapısı, giderek artan bir bireysellik duygusu ve genç kalma konusunda endişe duyma, kuşaklar arası farklar, kültürel, toplumsal tutumlar, yaşlıya ve yaşlılığa yönelik bir takım inanışlar ve önyargılar gibi birçok bireysel, çevresel ve kültürel birçok faktörden etkilenmektedir (Berger, 2017; Can, Işık, Erenoğlu, Tambağ & Halidi, 2019; Dinçer, Usta & Bulduk, 2016; Kalinkara, Günay, Aydın Boylu, Şahin, Arpacı, Ay, F., Özgün Başbüyük, ... Artan, 2019; Kılıç, 2018).

Sağlık profesyonelleri de yaşlılara karşı bu tutumlardan etkilenmektedir (Melia & Choowattanapakorn, 2016). Sağlık profesyonellerinin uzmanlık alanlarına bakılmaksızın yaşlılara etkili ve kaliteli bakım sağlaması uluslararası bir hedeftir (Hebditch, Daley, Write, Sherlock, Scott & Banerjee, 2020). Sağlık profesyonelleri yaşlıları “yatak işgal eden”, “uzun süre hastanede yatışı gereken”, “hastanenin etkinliğini azaltan” ve “tedavi edilemedikleri için de sağlık sisteminde başarısızlık” olarak nitelendirilen bir grup olarak algılanmaktadır (Pehlivan & Vatansever, 2019).

Buna göre, gelecekte yaşlı insanlara doğrudan bütüncül bakım sağlamak için, farklı ortamlarda yaşlı insanlarla çalışmayı taahhüt eden iyi eğitilmiş ve yetenekli sağlık profesyonellerine artan bir ihtiyaç olacaktır (Hsu, Ling & Lui, 2019; Koh, 2012). Tüm

sağlık personellerinin yaşlı ile teması uzun veya kısa süreli olarak gerçekleşmektedir. Bugünün öğrencileri yarın sağlık profesyonelleri olarak yaşlı bireylere doğrudan bakım hizmeti sunacak ve tutumları pratiklerine yansıtacaktır (Hsu, Ling & Lui, 2019; Koh, 2012). Bu nedenle, gelecekteki potansiyel sağlık profesyonellerinin yaşlı bireylere tutumlarını önceden incelemek ve negatif tutumları varsa önceden belirlenerek pozitif olarak değiştirilmesi için yol gösterici olacaktır (Jang, Oh & Kim, 2019). İleri yaş grubunda ki her yaşlının ayrımcılığa uğradığı iddiasında bulunmak mümkün değildir fakat bunların göz ardı edilmemesi gerekmektedir (Tufan, 2011). Literatür incelendiğinde özellikle yaşlı bakımı öğrencileriyle yapılan çalışmalar bulunmaktayken (Ayyıldız & Evcimen, 2018; Can, Işık, Erenoğlu, Tambağ & Halidi, 2019; Can & Duman, 2020; Dalcalı & Özyürek, 2019), yaşlı bakımı ve paramedik öğrencilerinin birlikte değerlendirildiği çalışma sayısı sınırlıdır. SHMYO’ya bağlı programlara bakıldığında yaşlı bireylerle en çok etkileşimde bulunan meslek gruplarında yaşlı bakımı ve paramedik yer alır. Yaşlı bakım teknikleri huzurevi, bakımevi, Alzheimer gündüz bakım merkezleri, hastane, evde bakım gibi alanlarda uzun süreli etkileşimde bulunurken; paramedikler görev tanımları doğrultusunda yaşlılara acil servis ve hastane öncesi gibi alanlarda daha çok kısa süreli etkileşimde bulunmaktadır. Bu bilgiler ışığında çalışmamızda yaşlı bakımı ve paramedik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmamızda şu sorulara yanıt aranmaktadır;

- Yaşlı bakımı ve paramedik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı tutumları nasıldır?
- Yaşlı bakımı ve paramedik öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri yaşlı ayrımcılığı tutumunu etkilemekte midir?
- Yaşlı bakımı ve paramedik öğrencilerinin yaşlı / yaşlılar ile yaşamaya yönelik deneyim ve görüşleri yaşlı ayrımcılığı tutumunu etkilemekte midir?

2.MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın Şekli

Tanımlayıcı bir araştırmadır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, bir devlet üniversitesi SHMYO’nun (2020-2021 eğitim öğretim yılındaki) yaşlı bakımı ve paramedik programına kayıtlı 386 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem hesabına gidilmemiş olup, gönüllü olan ve alınma ölçütlerini karşılayan, anket sorularını dolduran 291 öğrenci ile (katılım oranı: % 75) araştırma tamamlanmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın amacı anlatılarak öğrencilere elektronik ortamda (Google Formlar) hazırlanan anket formu WhatsApp uygulaması üzerinden link paylaşımı yapılarak, “çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul ediyorum” seçeneğini işaretleyen öğrencilerle veriler toplanmıştır. Araştırmada veriler “Öğrenci Bilgi

Formu" ve "Pozitif ve Negatif Yaşlı Ayrımcılığı Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Öğrenci Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından literatürden (Berger, 2017; Can, Işık, Erenoğlu, Tambağ & Halidi, 2019; Dinçer, Usta & Bulduk, 2016; Jang, Oh & Kim, 2019; Kılıç, 2018; Köse, Ayhan, Taştan, İyigün, Hatipoğlu & Açikel, 2015; Yurttaş & Sarıkoca, 2018) yararlanılarak oluşturulan öğrencilerin bazı sosyo demografik özellikleri (sınıf, yaş, cinsiyet, gelir durumu vb.) ile yaşlı/yaşlılar ile yaşamaya yönelik deneyim ve görüşlerine (yaşlı birey ile aynı evde yaşama, yaşlı birey ile aynı evde yaşama süresi vb.) ilişkin özelliklerin sorgulandığı 11 soruyu içermektedir.

Pozitif ve Negatif Yaşlı Ayrımcılığı Ölçeği: Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiş iki alt boyuttan oluşan bir ölçme aracıdır. Pozitif Yaşlı Ayrımcılığı Alt Boyutu üniversite öğrencilerinin yaşlılara yönelik pozitif yönlü ayrımcı tutumlarını ölçmektedir. Ölçeğin bu alt boyutunda 13 madde bulunmaktadır. Ölçek uygulamasında bu alt boyuttan elde edilebilecek en yüksek puan 65, en düşük puan ise 13'dür. Elde edilecek yüksek puan, yaşlılara yönelik pozitif yönlü tutum düzeyinin yüksek olduğunu işaret etmektedir. Diğer bir alt boyut olan Negatif Yaşlı Ayrımcılığı Alt Boyutu üniversite öğrencilerinin yaşlılara yönelik negatif yönlü ayrımcı tutumlarını ölçmektedir. Bu alt boyutta 10 madde bulunmaktadır. Bu alt boyuttan elde edilebilecek en yüksek puan 50, en düşük puan ise 10'dur. Ters yönde puanlama ile elde edilen yüksek puan, yaşlılara yönelik negatif yönlü tutum düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Ölçeğe ait genel

Cronbach Alfa (0,801) kat sayısı ölçeğin oldukça güvenilir olduğu ve üniversite öğrencileri ile yapılacak çalışmalarda uygulanabilir bir ölçek olduğu görülmüştür (Yurttaş & Sarıkoca, 2018). Bu çalışma için genel Cronbach Alfa değeri .807 bulunmuştur.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma için araştırmanın yapıldığı üniversitenin Klinik Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (Tarih: 29.04.2020, Oturum no: 2020/08, Karar no:13) gerekli etik kurul onayı ve araştırmanın yapılacağı Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü'nden yazılı izin alınmıştır. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğrencilere elektronik ortamda hazırlanan formun başındaki onam formunu okuyup, çalışmaya katılmaya gönüllü olduğunu kabul eden seçeneği işaretleyerek, araştırmanın gönüllülük esasına dayandığı, istedikleri aşamada araştırmayı bırakabilecekleri, isimlerinin alınmayacağı ve verilerin başka bir amaçla kullanılmayacağı belirtilmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmada SPSS 21.0 paket programı kullanılmıştır ve değerlendirilen araştırma verilerinin analizinde; sayı, yüzdelik dağılımları, ortalama, standart sapma, Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık değeri $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın tek bir merkezde ve sağlık alanında yer alan iki programda yapılmış olması araştırmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır. Sağlık alanında eğitim gören tüm öğrencilere genelleme yapılamaz.

Tablo 1. Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri (N= 291)

Özellikler	TOTAL		Özellikler	TOTAL	
	Sayı	(%)		Sayı	(%)
	X±Ss (Min-Max)		En Uzun Süre Yaşanılan Yer		
Yaş Ortalaması (Yıl)	20.5±2.86 (17-48)		İl	159	54,6
	N*	%*	İlçe	65	22,3
Cinsiyet			Köy	67	23,0
Kadın	206	70,8	Ailenin Yaşadığı Yerleşim Yeri		
Erkek	85	29,2	İl	155	53,3
SHMYO'da okunulan bölüm			İlçe	65	22,3
Yaşlı Bakımı	219	75,3	Köy	71	24,4
Paramedik	72	24,7	Aile şekli		
SHMYO'da okunulan sınıf			Çekirdek Aile	249	85,6
1.sınıf	168	57,7	Geniş Aile	27	9,3
2.sınıf	123	42,3	Parçalanmış Aile	15	5,2
Gelir durumu			Kardeşiniz var mı?		
Gelir giderden az	132	45,4	Evet	285	97,9
Gelir gidere denk	144	49,5	Hayır	6	2,1
Gelir giderden fazla	15	5,2			

* n: Sayı, %: Yüzde, X: Ortalama, Ss: Standart sapma

3.BULGULAR

Çalışmaya katılan 291 öğrencinin tamamı SHMYO'da öğrenim görmektedir. Çalışmadaki öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine baktığımızda % 70.8'i kadın, % 29.2'si erkektir ve yaş ortalaması 20.5 ± 2.86 yıldır. Öğrencilerin % 75.3'ünü yaşlı bakımı, % 24.7'sini paramedik öğrencileri oluşturmakta ve % 57,7'si 1. sınıf, % 42.3'ü 2. sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin % 49.5'inin geliri giderine denk, % 54.6'sı en uzun süre il merkezinde yaşamış, % 53.3'ünün ailesinin yerleşim

yeri ildir. Öğrencilerin % 85.6'sının aile şekli çekirdek aile, % 97.9'unun kardeşi vardır (Tablo 1).

Öğrencilerin yaşlı/yaşlılar ile yaşamaya yönelik deneyim ve görüşlerine baktığımızda % 59.1'i 65 yaş ve üzeri yaşlı birey/bireyler ile aynı evde yaşamakta ve bu yaşlı bireylerinde %28.2'sini büyükanne-büyükbaba oluşturmakta ve ortalama 32.1 ± 63.1 aydır birlikte yaşamaktadırlar. Öğrencilerin %73.5'i kendi ailelerini kurduktan sonra anne/baba veya her ikisi ile birlikte aynı evde yaşamak istediklerini belirtirken, %26.5'i istemediklerini belirtmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin yaşlı/yaşlılar ile yaşamaya yönelik deneyim ve görüşleri (N= 291)

Özellikler	TOTAL	
	Sayı	(%)
	X±Ss (Min-Max)	
65 yaş üstü bireylerle aynı evde yaşanan ay sayısı	32.1±63.1 (0-267)	
	N*	%*
65 yaş ve üzeri yaşlı/yaşlılar ile birlikte aynı evde yaşadınız mı?		
Evet	172	59,1
Hayır	119	40,9
Hangi yaşlı /yaşlılar ile birlikte aynı evde yaşanıldığı		
Büyükanne - Büyükbaba	82	28,2
Sadece Büyükanne	73	25,1
Sadece Büyükbaba	16	5,5
Diğer (Hala, Amca, Teyze)	3	1,0
Kendi ailenizi kurduktan sonra anne/baba ya da ikisinin sizinle birlikte yaşamasını ister misiniz?		
Evet	214	73,5
Hayır	77	26,5

* n: Sayı, %: Yüzde, X: Ortalama, Ss: Standart sapma

Çalışmaya katılan yaşlı bakımı ve paramedik öğrencilerinin Pozitif Yaşlı Ayrımcılığı tutumlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin Pozitif ve Negatif Yaşlı Ayrımcılığı toplam puan ortalaması sırasıyla 50.12 ± 7.04 , 40.19 ± 16.16 'dir. Ölçeğin bu çalışma için Cronbach Alfa değeri .807'dir (Tablo 3).

Cinsiyet açısından değerlendirildiğinde; öğrencilerin pozitif yaşlı ayrımcılığı tutumu ($z = -1,230$) erkeklerde daha yüksek, negatif yaşlı ayrımcılığı tutumu ($z = -1,302$) ise kadınlarda daha yüksek bulunmuştur. Cinsiyet ile pozitif ve negatif yaşlı ayrımcılığı toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0.05$) (Tablo 4).

Geliri giderinden az olan öğrencilerin Pozitif Yaşlı Ayrımcılığı ($x^2 = 2,886$) toplam puanı daha yüksek, geliri giderine denk öğrencilerinde Negatif Yaşlı Ayrımcılığı ($x^2 = 2,120$) toplam puanı daha yüksek bulunmuştur. Gelir durumu ile Pozitif ve Negatif Yaşlı Ayrımcılığı toplam puanı arasında istatistiksel olarak

anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0.05$) (Tablo 3). Katılımcının en uzun yaşadığı yer, ailesinin yerleşim yeri ve aile şekli ile Pozitif ve Negatif Yaşlı Ayrımcılığı toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0.05$) (Tablo 4).

Yaşlı bakımı öğrencilerinin paramedik öğrencilerine göre Pozitif ($z = -,511$) ve Negatif Yaşlı ayrımcılığı ($z = -1,314$) toplam puanı daha yüksek çıkmıştır. Öğrencilerin okudukları bölüm ile Pozitif ve Negatif Yaşlı Ayrımcılığı toplam puanı arasında fark bulunmamıştır ($p > 0.05$). 2. sınıf öğrencilerinin Pozitif Yaşlı Ayrımcılığı toplam puanı 1. sınıf öğrencilerinden daha yüksek bulunmuştur fakat anlamlı değildir ($z = -,417$) ($p > 0.05$). 1. sınıf öğrencilerinin Negatif Yaşlı Ayrımcılığı toplam puanı 2. sınıf öğrencilerinden daha yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($z = -3,524$) ($p < 0.05$) (Tablo 4).

Tablo 3. Çalışmaya katılan öğrencilerin pozitif ve negatif yaşlı ayrımcılığı toplam puanları

	X±Ss	Median	Min-Max	Cronbach Alfa
Pozitif yaşlı ayrımcılığı toplam puan	50.12±7.04	51.00	22-65	.807
Negatif yaşlı ayrımcılığı toplam puan	40.19±16.16	41.00	15-50	

X: Ortalama, SS: Standart sapma

Tablo 4. Pozitif ve negatif yaşlı ayrımcılığı toplam puanlarının sosyo-demografik özellikleri ve yaşlı/yaşlılar ile yaşamaya yönelik deneyim ve görüşlerine göre karşılaştırılması

Değişkenler		PYA	NYA	Değişkenler		PYA	NYA
		X± SS	X± SS			X± SS	X± SS
Cinsiyet	Kadın	49,88±0,44	40,70±0,38	Aile şekli	Çekirdek aile	50,13±0,43	40,17±0,38
	Erkek	50,68±0,91	38,95±0,81		Geniş aile	51,22±1,46	41,25±1,04
	p	0,219	0,193		Parçalanmış aile	48,00±2,23	38,60±2,20
	z	-1,230	-1,302		p	0,306	0,695
Bölüm	Yaşlı bakımı	50,42±0,45	40,55±0,39	Yaşlı ile yaşamak istemek	x ²	2,368	0,743
	Paramedik	49,22±0,93	39,09±0,81		Evet	51,28±0,46	40,73±0,39
	p	0,609	0,189		Hayır	46,92±0,77	38,68±0,78
	z	-,511	-1,314		p	0,000*	0,027*
Sınıf	1. Sınıf	49,87±0,55	41,17±0,46	Yaşlı ile yaşama durumu	z	-5,082	-2,205
	2. Sınıf	50,47±0,61	38,85±0,55		Evet	50,13±0,52	40,12±0,44
	p	0,677	0,000*		Hayır	50,11±0,67	40,30±0,60
	z	-,417	-3,524		p	0,8	0,479
Gelir durumu	Gelir giderden az	50,10±0,67	39,65±0,55	Hangi yaşlı ile yaşadığı	z	-,253	-,708
	Gelir gidere denk	50,40±0,53	40,78±0,48		Büyükanne-büyükbaba	50,86±0,63	40,13±0,61
	Gelir giderden fazla	47,60±1,62	39,33±1,72		Sadece büyükanne	49,30±0,88	39,64±0,69
	p	0,236	0,346		Sadece büyükbaba	49,50±2,15	41,68±1,63
	x ²	2,886	2,120		Diğer	49,00±6,65	45,00±3,60
Katılımcının en uzun yaşadığı yerleşim yeri	İl	50,16±0,52	40,70±0,44	p	0,876	0,345	
	İlçe	50,43±0,84	39,46±0,86	x ²	1,212	4,481	
	Köy	49,73±1,00	39,70±0,80				
	p	0,804	0,574				
	x ²	0,436	1,110				
Ailenin yerleşim yeri	İl	50,17±0,52	40,61±0,44				
	İlçe	50,90±0,82	40,06±0,81				
	Köy	49,30±0,99	39,39±0,82				
	p	0,513	0,599				
	x ²	1,334	1,026				

* istatistiksel olarak anlamlılık düzeyi p<0.005, z=Mann Whitney U Test Analizi, X²= Kruskal Wallis Test analizi

Yaşlı ile yaşama durumu ile Pozitif ($z = -2,53$) ve Negatif ($z = -7,08$) Yaşlı Ayrımcılığı toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Büyükanne-büyükbaba ile yaşayan öğrencilerin Pozitif Yaşlı Ayrımcılığı ($x^2 = 1,212$) toplam puanı daha yüksekken, amca, hala, teyze ile yaşayanların Negatif Yaşlı Ayrımcılığı ($x^2 = 4,481$) toplam puanı daha yüksek bulunmuştur. Yaşadığı yaşlı ile Pozitif ve Negatif Yaşlı Ayrımcılığı toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$) (Tablo 3). Yaşlı ile yaşamak isteyenlerin Pozitif ($z = -5,082$) ve Negatif ($z = -2,205$) Yaşlı Ayrımcılığı toplam puanı daha yüksektir. Yaşlı ile yaşamak isteme durumu ile Pozitif ve Negatif Yaşlı Ayrımcılığı toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,05$) (Tablo 4).

4.TARTIŞMA

Çalışmamızda yaşlı bakımı ve paramedik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve etkileyen faktörler araştırılmıştır. Çalışmamızın sonucunda SHMYO'da öğrenim gören yaşlı bakımı ve paramedik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı tutumlarının pozitif yönde olduğu tespit edilmiştir. Literatürde sağlık alanında okuyan öğrencilerle yapılan çalışmalarda yaşlı ayrımcılığına yönelik pozitif tutumlara sahip olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Can, Işık, Erenoğlu, Tambağ & Halidi, 2019; Dalcalı & Özyürek, 2019; Tuna, 2020; Yazıcı, Kalaycı & Ersoy, 2015). Bunun yanı sıra sağlık alanında okuyan öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik negatif tutumlara sahip olduğunu gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Köse, Ayhan, Taştan, İyigün, Hatipoğlu & Açık, 2015). Türk Toplumunda kadın olmanın geleneksel olarak bakım vermek ile eş anlamlı görülmesi kadınların yaşlılara karşı daha olumlu tutum sergilemesine neden olmaktadır (Can & Duman, 2020; Dinçer, Usta & Bulduk, 2016). Kadınların eğitim düzeyinin artması, çalışma hayatına girmesi ile bakım sorumluluğunun cinsiyetler arası farklılığı azaltmaktadır (Yazıcı, Kalaycı & Ersoy, 2015). Cinsiyetin yaşlıya yönelik tutumu etkilediğini gösteren çalışmalarda bulunmaktadır (Ucun, Mersin & Öksüz, 2015). Çalışmamızda cinsiyet ile yaşlı ayrımcılığı arasında bir ilişki bulunmamıştır.

Meslek seçiminde bireysel ve kültürel özellikler insana yardım etme yaklaşımını, yaşlıya yaklaşımın yoğun bir çaba ve istek gerektirdiğinin bilincinde olmalarının ve yaşlıyla olan deneyimleri yaşlıya yönelik tutumlarını etkilemektedir (Dinçer, Usta & Bulduk, 2016; Yazıcı, Kalaycı & Ersoy, 2015). Öğrencilerin okudukları bölümün yaşlıya karşı tutumunu etkilediğini gösteren çalışmaların (Can & Duman, 2020) yanında etkilemediğini gösteren çalışmalarda bulunmaktadır (Köse, Ayhan, Taştan, İyigün, Hatipoğlu & Açık, 2015; Tuna, 2020). Çalışmamızda öğrencilerin okudukları bölüm ile yaşlıya olan tutumları arasında fark bulunmamıştır. Bunda her iki öğrenci grubunun da müfredatında yaşlılara yönelik eğitimler alması ve ileride hizmet vereceği grupta yaşlılarında yer almasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça yaşlılara karşı negatif tutumlarının anlamlı derecede azaldığı, pozitif tutumunda arttığı gözlenmiştir. Bunda öğrencilerin eğitim sürecinde yaşlılarla karşılaşması, aldıkları

eğitim ve ileride yaşlı grubuyla çalışacağına farkındalığının artmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Yapılan çalışmalar sınıf düzeyinin arttıkça yaşlılara karşı olumlu tutum düzeyinin arttığını (Dinçer, Usta & Bulduk, 2016) ve azaldığını (Olak & Tümer, 2018) gösteren çalışmaların yanında; etkilemediğini gösteren (Ayyıldız & Evcimen, 2018; Yazıcı, Kalaycı & Ersoy, 2015) çalışmalarda bulunmaktadır.

Öğrencilerin en uzun yaşadığı yer, ailesinin yerleşim yeri ve gelir durumunun yaşlılara yönelik tutumlarını etkilemediği gözlenmiştir. Çalışmamızla benzer sonuçlar gösteren çalışmaların (Ayyıldız & Evcimen, 2018; Olak & Tümer, 2018; Tuna, 2020; Yazıcı, Kalaycı & Ersoy, 2015) yanında etkilediğini gösteren çalışmalarda bulunmaktadır. Ülkemizin bölgeler arasında kültürel açıdan çok büyük fark gözlenmemiştir (Dinçer, Usta & Bulduk, 2016).

Öğrencilerin aile şekli, yaşlı ile yaşama durumunun yaşlıya yönelik tutumunu etkileyeceği düşünülmüştür fakat çalışmamızda etkilemediği bulunmuştur. Hemşirelik ve yaşlı bakımı öğrencileriyle yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar bulunmuştur (Ayyıldız & Evcimen, 2018; Tuna, 2020; Yazıcı, Kalaycı & Ersoy, 2015)

Yaşlı ile yaşamak isteyen öğrencilerin yaşlıya yönelik pozitif tutum düzeyinin yüksek ve negatif tutumunun düşük olduğu gözlenmiştir. Sağlık alanında eğitim gören öğrencilerle yapılan çalışmada da benzer sonuçlar bulunmuştur (Can & Duman, 2020). Yaşlıları 'çok konuşan, sinirli ve sürekli şikayet eden, çok fazla bakım gereksinimi olan' kişiler olarak değerlendirdikleri için yaşlıya karşı olumsuz tutum sergilenmekte ve bakımın kalitesi olumsuz yönde etkilenmekte, iyileşme ve hastanede kalış süresi de uzamaktadır (Köse, Ayhan, Taştan, İyigün, Hatipoğlu & Açık, 2015). Yapılan çalışmalardan birinde öğrencilerin yaşlı ile yaşamak istemesine rağmen yaşlılığın getireceği fiziksel rahatsızlıkların, ruhsal sorunların ve ekonomik sorunların gençlerin inançlarını olumsuz olarak etkilediği gözlenmiştir (Tuna, 2020). Farklı sağlık alanında öğrenim gören öğrencilerle yapılan bir çalışmada da öğrencilerin yaşlı ile yaşama isteğinin yaşlıya yönelik tutumunu etkilemediği bulunmuştur (Köse, Ayhan, Taştan, İyigün, Hatipoğlu & Açık, 2015).

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak araştırmaya katılan yaşlı bakımı ve paramedik öğrencilerinin yaşlılara karşı pozitif tutumlarının yüksek, negatif tutumlarının düşük olduğu gözlenmiştir. Bu sonuç ilerde sağlık profesyoneli olarak çalışacak olan öğrencilerin yaşlı bireylere karşı kaliteli ve etkili bir bakım sunacağını göstermektedir. Öğrencilerin yaşlılara karşı tutumlarının; cinsiyet, bölüm, gelir durumu, yaşlı ile yaşama durumu, birlikte yaşadığı yaşlı, aile şekli, ailenin yerleşim yeri, en uzun süre yaşadığı yer gibi etkenlerden etkilenmediği gözlenmiştir. Öğrencilerin sınıf düzeyi ve yaşlı ile yaşama isteği durumlarından etkilendiği gözlenmiştir.

Öğrencilerin eğitim müfredatlarında yaşlılara yönelik eğitimlere yer verilmesi ve öğrencilerin eğitim sürecinde yaşlılarla etkileşim içerisinde bulunması için

uygun staj alanlarının tercih edilmesi, öğrencilerin yaşlılarla etkileşiminde aktif rol alması; yaşlılık farkındalığını oluşturarak, negatif tutumlarının azalmasında etkili olabilir.

Bütün ülke genelinde özellikle yaşlı bireylerle birlikte çalışacak olan farklı bölgelerdeki ve uzmanlık alanı farklı olan öğrenci gruplarının yaşlı ayrımcılığına karşı tutumlarının nedenlerini inceleyen karşılaştırılmalı araştırmalar yapılmalıdır. Sosyal medya gibi bütün topluma özellikle genç gruba ulaşılabilir iletişim ağlarında yaşlı ayrımcılığı farkındalığının artırılması ve doğru bilgilendirme ile bilinçlendirme sağlanabilir.

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Yazarların herhangi bir çıkarı dayalı ilişkisi yoktur.

ARAŞTIRMA DESTEĞİ

Bu çalışma için herhangi bir destek alınmamıştır.

YAZAR KATKILARI

Fikir: S.G., N.G.B.; Tasarım: S.G., N.G.B.; Denetleme: S.G., N.G.B.; Kaynaklar: S.G., N.G.B.; Veri Toplama: S.G., N.G.B.; Analiz ve Yorum: S.G., N.G.B.; Literatür Taraması: S.G., N.G.B.; Yazıyı Yazan: S.G., N.G.B.; Eleştirel İnceleme: S.G., N.G.B.

ETİK KURUL ONAMI:

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (Tarih: 29.04.2020, Oturum no: 2020/08, Karar no:13) onay alınmıştır.

TEŞEKKÜR

Araştırmaya katılan tüm öğrencilere teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

- Ayyıldız, N., & Evcimen, H. (2018). Yaşlı bakım programı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 2, 14-24.
- Berger, R. (2017). Aging in America: ageism and general attitudes toward growing old and the elderly. *Open Journal of Social Sciences*, 05(08), 183-198. doi:10.4236/jss.2017.58015
- Can, R., & Duman, F. (2020). Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları: bir üniversite örneği. *ADYÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1), 68-76.
- Can, R., Işık, M.T., Erenoğlu, R., Tambağ, H., & Halidi, G. (2019). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu yaşlı bakım bölümünde okuyan öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Turkish Journal of Bioethics*, 6(1), 13-25.
- Dalcalı, B. K., & Özyürek, A. (2019). Yaşlı bakımı bölümü öğrencilerinin bireysel değerlerine göre yaşlıya yönelik tutumları. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 12(1), 1-7.
- Diñer, Y., Usta, E., & Bulduk, S. (2016). Üniversite öğrencileri gözüyle yaşlılık nasıl algılanıyor? *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 9(1), 26-38.
- Hebditch, M., Daley, S., Wright, J., Sherlock, G., Scott, J., & Banerjee, S. (2020). Preferences of nursing and

medical students for working with older adults and people with dementia: A systematic review. *BMC Medical Education*, 20(1), 1-11. doi:10.1186/s12909-020-02000-z

- Hsu, M. H. K., Ling, M. H., & Lui, T. L. (2019). Relationship between gerontological nursing education and attitude toward older people. *Nurse Education Today*, 74(June 2018), 85-90. doi:10.1016/j.nedt.2018.12.007
- Jang, I., Oh, D., & Kim, Y. S. (2019). Factors associated with nursing students' willingness to care for older adults in Korea and the United States. *International Journal of Nursing Sciences*, 6(4), 426-431. doi:10.1016/j.ijnss.2019.09.004
- Kalınkara, V., Günay, G., Aydiner Boylu, A., Şahin, H., Arpacı, F., Ay, F., Özgün Başbüyük, G., ... Artan, T. (2019). Farklı alanlarda öğrenim gören üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 12(2), 73-83.
- Kılıç, N. (2018). Kuşaklararası iletişim: Üniversite öğrencilerinin yaşlılarla iletişim biçimleri. *Journal of International Social Research*, February. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.20185537256>
- Koh, L. C. (2012). Student attitudes and educational support in caring for older people - A review of literature. *Nurse Education in Practice*, 12(1), 16-20. doi:10.1016/j.nepr.2011.04.007
- Köse, G., Ayhan, H., Taştan, S., İyigün, E., Hatipoğlu, S., & Açıkel, C. H. (2015). Sağlık alanında farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Gulhane Medical Journal*, 57(2), 145-151. doi:10.5455/gulhane.152591
- Lovell, M. (2006). Caring for the elderly: Changing perceptions and attitudes. *Journal of Vascular Nursing*, 24(1), 22-26.
- Melia, S., & Choowattanapakorn, T. (2016). The relationship between nurses' characteristics, ageism, perception of older people's care and nursing practice in hospitalized older people. *Journal of Health Research*, 30(2), 109-114. doi:10.14456/jhr.2016.15
- Mohammadi, M., Esmaeili, R., & Fani, M. (2019). Review of the correlation between religion coping strategy and quality of life in intestine cancer in patients with ostomy. *Journal of Advanced Pharmacy Education and Research*, 9, 111-116.
- Olak, A., & Tümer, A. (2018). Hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14), 53-67. doi:10.26466/opus.337355
- Palmore, E. B. (2003). Ageism comes of age. *The Gerontologist*, 43(3), 418-420. doi:10.1093/geront/43.3.418
- Pehlivan, S., & Vatanser, N. (2019). Hemşirelerin yaşlıya tutumları ve etkileyen faktörler. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 45(1), 47-53. doi:10.32708/uutfd.468622
- T.C Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2021). T.C Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/45354/yasli-nufus-demografik-degisimi-2020.pdf>
- Tufan, İ. (2011). *Türkiye'de Yaşlılara Şiddet I. Türkiye*

- Gerontoloji Atlası'ndan (Geroatlas) Bir kesit*. Gerontolojik Yayınları.
- TÜİK. (2020). Türkiye İstatistik Kurumu. <https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33712>
- Tuna, S. (2020). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulundaki öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi: Köyceğiz örneği. *Izmir Democracy University Health Sciences Journal*, 3(2), 145-156.
- Ucun, Y., Mersin, S., & Öksüz, E. (2015). Gençlerin yaşlı bireylere karşı tutumu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37), 1143-1148.
- Wilson, D. M., Nam, M. A., Murphy, J., Victorino, J. P., Gondim, E. C., & Low, G. (2017). A critical review of published research literature reviews on nursing and healthcare ageism. *Journal of Clinical Nursing*, 26(23-24), 3881-3892. doi:10.1111/jocn.13803
- Yazıcı, Z., Kalaycı, I., & Ersoy, M. A. (2015). Yaşlı bakım programı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 2, 77-87.
- Yurttaş, S., & Sarıkoca, E. (2018). Pozitif ve Negatif Yaşlı Ayrımcılığı Ölçeği (PNYAÖ) geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Ekim*, 22, 1977-1992.
- Zhang, S., Liu, Y. H., Zhang, H. F., Meng, L. N., & Liu, P. X. (2016). Determinants of undergraduate nursing students' care willingness towards the elderly in China: Attitudes, gratitude and knowledge. *Nurse Education Today*, 43, 28-33.